นิโรธ เหมือนความพ้นภัย มรรค เหมือนอุบายให้พ้นภัย

ง ทุกข์ เหมือนของหนัก สมุทัย เหมือนการแบบของหนักไว้

นิโรธ เหมือนการวางของหนักลงได้ มรรค เหมือนอุบายที่จะเอาของหนักลงวาง

4. คุณค่าของการศึกษาตามแนวอริยสัจจ์

อริยสัจจธรรม เป็นหลักพุทธปรัชญาที่ให้คุณค่าทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ กล่าวโดยเฉพาะในแง่การศึกษาอริยสัจจธรรมให้คุณค่าทางวิชาการศึกษากับระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (รวมทั้งศาสตร์อื่นๆ) ได้ ดังนี้

1) อริยสัจจธรรม **เป็นหลักปรัชญามัชเฌนธรรม** กล่าวคือ เป็นหลักธรรมที่อธิบายความจริงที่เป็นสากล มนุษย์ทุกคนในโลกมีปัญหาเหมือนกัน และต้องการแก้ปัญหาต่างๆ เหมือนๆ กัน ดังนั้น หลักอริยสัจจ์จึงเป็นหลักการสากลทางวิชาการ กล่าวคือมีความเป็นกลางไม่มีการถือข้างว่าแบบใดดีกว่ากัน หรือวิธีใดสูงค่าที่สุดน่าเชื่อถือที่สุด การใช้วิธีการศึกษาตามแนวอริยสัจจ์สามารถพบความจริงได้ทุกอย่าง และสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) อริยสัจจธรรม **เป็นหลักธรรมแห่งปัญญา**

หลักอริยสัจจธรรมมุ่งเป็นการแก้ไขปัญหาตามระบบแห่งเหตุและผล กล่าวคือ การแก้ปัญหาด้วย วิธีการที่เหมาะสมเท่านั้น จึงจะสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่สูงส่ง และยั่งยืนได้ นั่นคือ เหตุกับผลต้องสัมพันธ์กัน

3) อริยสัจจธรรม**อธิบายความจริงที่สัมพันธ์กับชีวิตทุกชีวิต**

มนุษย์ไม่ว่าจะทำอะไรหรืออยู่ที่ใดก็ตาม ถ้าหากต้องการพัฒนาชีวิตให้มีคุณค่า และมีความสัมพันธ์กับถิ่นที่อยู่อย่างมีผลดี จะต้องปฏิบัติตนตามแนวอริยสัจจ์

4) อริยสัจจธรรม **เสนอวิธีการแก้ปัญหาชีวิต** ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และปัญหาการเมืองด้วยปัญญาของมนุษย์เอง

ปัญหาคือ สิ่งที่ไม่พึงปรารถนา การแก้ปัญหาต้องแก้ด้วยปัญญาเท่านั้น การนำหลักความจริงที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ ดังที่แสดงไว้ตามแนวอริยสัจจ์ (คือความมีเหตุผลที่แท้จริง) มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงปฏิบัติเท่านั้น จึงจะแก้ปัญหาทุกอย่างได้ อริยสัจจธรรมเป็นหลักปรัชญาการพึ่งตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งอำนาจดลบันดาลของตัวการพิเศษเหมือนธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาช่วยในการแก้ปัญหา (รวมทั้งการพัฒนา)